

Truslen mod Danmark

Situationen i Ukraine er efterhånden præget af en åben russisk-ukrainsk krig. Samtidig bliver forholdet mellem Rusland og Vesten stadig værre. Hvad betyder det for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik?

Af historiker Robert Petersen

Publiceret som [kronik i Berlingske](#) 3. december 2014

Den tidligere amerikanske præsident George Bush fortæller i sin erindringer om et møde i Camp David med den russiske præsident Vladimir Putin, hvor de kom til at diskutere deres respektive hunde. Bush talte varmt om sin hund Barney, som er en Skotsk Terrier. Det fik præsident Putin til hånligt at spørge om det skulle være en hund og så begyndte han ellers at prale med sin hund, som både var større, stærkere og hurtigere end Barney. Præsident Bush genfortalte senere denne oplevelse til den canadiske premierminister Stephen Harper, som med et glimt i øjet konstaterede, at det var da heldigt den amerikanske præsident kun havde diskuteret hunde med den russiske statsleder.

Der er desværre ikke så meget andet at le af når det gælder forholdet mellem Rusland og Vesten anno 2014. Der har tidligere været spændinger mellem Rusland og den vestlige verden. Specielt den russiske invasion af Georgien i august 2008 skabte en kortvarig periode med nedkølede relationer og kold krigs-agtige spændinger. Men den slags faser er altid blevet afløst af nye forsøg på samarbejde og dialog, hvor den kolde krig rituelt er blevet erklæret for død af vestlige statsledere. Den russiske besættelse af Krim i februar 2014 og støtte til pro-russiske separatister i det østlige Ukraine synes endegyldigt at have smadret de muligheder. I stedet tegner der sig et foruroligende billede af en krig pr. stedfortræder: Russiske tropper kæmper sammen med pro-russiske separatister i det østlige Ukraine og stadig flere NATO-lande yder militær støtte til regeringen i Kiev.

De dybere årsager til disse spændinger kan diskuteres. Rusland har konsekvent fremhævet NATO's udvidelse mod øst som en faktor i beslutningen om at annektere Krim. Rusland har også hævdet, at EU og USA reelt støttede et kup i Ukraine i februar 2014, som væltede den pro-russiske præsident Viktor Janukovitj og bragte en nazistisk klike til magten i Kiev. Rusland var derfor nødt til at gribe ind. Faktum er, at NATO sidste gang udvidede mod øst i 2004, hvor bl.a. de tre baltiske lande blev optaget i alliancen. Faktum er også, at Ukraine i 2014 er lysår fra et NATO-medlemskab. Oprøret mod præsident Janukovitj i februar 2014 gik på tværs af partiskel og inkluderede ganske rigtigt også højreekstreme partier. Men det ville være forkert på den baggrund, at beskrive oprøret mod Janukovitj som et nazistisk kup og højreekstreme partier klarede sig desuden dårligt ved det seneste parlamentsvalg i Ukraine. Det bør i den forbindelse omtales, at ukrainske jøder også deltog i oprøret mod Janukovitj og enkelte ukrainske jøder fik poster i den ukrainske overgangsregering efter Janukovitjs fald.

Den ubehagelige virkelighed er, at Rusland i dag i høj grad er et samfund styret af konspirationsteorier. Det centrale spørgsmål er, hvorvidt Putin kynisk bruger disse konspirationsteorier for at mobilisere befolkningen mod Vesten eller om han virkelig selv tror på dem. På et møde den 15. november i Brisbane i forbindelse med G20-topmødet mødtes den tyske kansler Angela Merkel uformelt med Putin og bad ham om en gang for alle at beskrive, hvad Rusland ønskede i det østlige Ukraine. Måske kunne der på den baggrund laves en fredsaftale. I stedet for at gribe chancen benægtede Putin endnu engang, at Rusland på nogen måde skulle være involveret i det østlige Ukraine. Tværtimod anklagede han Vesten for at være ansvarlig for alle

problemer. Putins tankegang kan virke besynderlig, men rummer et centralt budskab: Rusland er ikke ansvarlig for volden i Ukraine. Tværtimod er Rusland et offer og det er Vesten, som skal komme med indrømmelser for at få fred.

Denne udvikling har stor betydning for Danmark. Dansk sikkerhedspolitik har siden 1991 bygget på en antagelse om, at der ikke findes nogen direkte militære trusler mod dansk territorium. Det er formentlig stadig korrekt, skønt denne antagelse er blevet mere skrøbelig. I marts var et russisk militærfly tæt på at kolliderede med et SAS-passagerfly nær Malmö og i juli simulerede russiske kampfly et luftangreb mod Bornholm. Rusland har siden 2007 gennemført mange af den slags flyvninger, men omfanget og intensiteten er blevet dramatisk forøget i 2014. Alene i de første otte måneder af 2014 gik danske kampfly 38 gange i luften og i de fleste tilfælde for at afvise nærgående russiske militærfly.

Rent militært er Danmark ikke længere en frontlinjestat som under den kolde krig. Andre lande i vores nabolag er til gengæld i farezonen. De baltiske lande har siden 2004 været medlemmer af NATO, men oprindeligt ønskede NATO ikke at lave forsvarsplaner for dem. Frygten var, at det ville blive set som provokerende af Rusland. Først i 2010 lavede NATO en forsvarsplan (Operation Eagle Guardian) for at beskytte Polen og de baltiske lande mod et russisk angreb. Det skete et år efter en større russisk militærøvelse, som var rettet mod "baltiske terrorister" og som kulminerede med et simuleret atomangreb mod den polske hovedstad Warszawa. I 2013 begyndte NATO at gennemføre større øvelser i de baltiske lande for at øve et konventionelt forsvar. Den russisk-ukrainske krig har forstærket denne tendens og alliancen har reageret ved at rotere mindre tropestyrker til de baltiske lande samt oprette en hurtig reaktionsstyrke på cirka 5.000 soldater. Det bør også nævnes, at NATO siden 2004 har beskyttet luftrummet over de baltiske lande med en lille luftmission ved navn Baltic Air Policing. Denne luftstyrke er i 2014 øget til 16 kampfly. Danmark deltager aktivt i denne udvikling og har flere gange bidraget med bl.a. kampfly til Baltic Air Policing.

Hvor sandsynligt er det, at Rusland vil gennemføre et overraskelsesangreb mod de baltiske lande? I lyset af den russisk-ukrainske krig er det naivt at udelukke noget som helst. Når det så er sagt må det antages, at Rusland vil prøve at opnå sine mål i de baltiske lande uden direkte militær aggression. For det første vil et angreb føre til krig med NATO og for det andet har den russiske ledelse andre redskaber til disposition. I 2007 gennemførte formentlig russiske hackere et massivt cyberangreb mod Estland og i september 2014 kidnappede russiske specialstyrker en estisk efterretningsofficer. Ingen af delene udløste NATO's artikel 5 om kollektivt selvforsvar. Det er kun rimeligt at mene, at vi må forvente flere af den slags "provokationer", som netop synes designet til at undgå at aktivere NATO's artikel 5. Hensigten kunne være at underminere balternes tiltro til NATO og tilskynde dem til at søge en politisk forståelse med Rusland.

Finland og Sverige er også oplagte mål for den slags provokationer. Set fra et russisk perspektiv er specielt svenskerne et oplagt mål, fordi de har skåret meget ned på deres militær og heller ikke er medlem af NATO. På den anden side ville det være meget problematisk, hvis Sverige eller Finland søgte et tættere samarbejde med NATO. Sverige indgik i august 2014 en aftale om "Host Nation Support" med NATO, som vil åbne svensk territorium for bl.a. NATO-øvelser. Det er muligvis i det lys den svenske jagt på en formodet russisk miniubåd nær Stockholm i oktober og talrige krænkelser af svensk luftrum i 2013-2014 skal tolkes.

Rusland ønsker næppe en krig i Østersø-regionen, men fører efter alt at dømme en politik som har til hensigt at underminere de baltiske lande og skræmme Sverige og Finland fra at nærme sig NATO. Hvis den russiske politik lykkes vil det også gøre Danmark mere sårbart. Danmark bør derfor øge støtten til de baltiske lande

(militært og ikke-militært) samt tilskynde til et tættere NATO-samarbejde med Sverige og Finland. Ikke blot for deres skyld, men i høj grad også for vores egen sikkerhed.